

employment in the enterprise; facilitate rapid and appropriate response guidance on unstable changes in the environment and so on.

The problems that hinder the implementation of IT in the enterprise practices include: the changing role of information technology in business activities of many enterprises, the enterprise IT function became a major component of the product or production capacity, cost growth in information technology, there is still quite low information culture staff, poor and unreliable operation of IT infrastructure and IT asynchrony between the development and the ability to apply them in a business enterprise.

Structured process for selecting a particular information technology for the implementation of business enterprises with maximum effect to ensure its development and competitiveness in the market (analysis of information technology in the light of criteria, selection and implementation of specific information technology, results evaluation of IT in the enterprise). Proved that the selection of information technology in the enterprise can be carried out by such groups as functional criteria (space-time characteristics, reliability, the extent to which the basic end result), resources (material, energy, human, time, information) and social (social economy of time). The results of information technology in the enterprise should be evaluated in the light of the improvement of the position of customer orientation (matching company expectations, customer satisfaction, proper customer relationship management), improving the economic and financial performance, save time, production and human resources, and as providing economic, financial, and information security.

A mathematical model of the problem increasing production capacity, the parameters of which are subject to the exponential distribution law of random variables. Proved that the mathematical modeling of industrial and business enterprises and automation calculate its production capacity makes it possible to reduce costs, reduce timing information and increase the effectiveness of the management entity.

The case when $\omega(t)$ is proportional to the amount of capital addressed to advanced manufacturing and the best providing of the amount of production $x_j(t)$ by this capital was considered. The mathematical model of the problem of increasing production capacity and information technology for automated implementation of this model are proposed.

УДК 658:005.922.1:33

Т. М. Омелянчук

ЗНАЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНИМ ЗАГРОЗАМ

Отримало розвиток визначення обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства ресторанного господарства. Узагальнено характеристики, яким має відповідати обліково-аналітична інформація для задоволення потреб управлінського персоналу. Доповнено перелік загроз зовнішнього тиску на підприємство ресторанного господарства та репутаційних загроз і джерел їх виникнення. Встановлено значення обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки у процесі протидії загрозам зовнішнього тиску та запобіганні репутаційним загрозам.

Ключові слова: економічна безпека підприємства ресторанного господарства, обліково-аналітичне забезпечення, інформація, загроза, небезпека, ризик.

Постановка проблеми. Важливу роль у вирішенні проблеми забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств ресторанного господарства відіграє корисна ділова інформація про різні сторони бізнесу, сформована на підставі обліково-аналітичних даних. Бухгалтерія знаходиться на перетині інформаційних потоків із різних підрозділів, і практично тільки вона може формувати інформацію про реальний стан справ

господарюючого суб'єкта. У сучасних умовах розвитку бізнесу істотно зростає роль звітних даних як джерела достовірної та об'єктивної інформації про результативність фінансово-господарської діяльності.

Своєчасне інформування зацікавлених осіб та осіб, що приймають ділові рішення, щодо векторів розвитку підприємства ресторанного господарства, про поточний стан його справ, зв'язки із постачальниками продукції, франчайзингові угоди, функціональні можливості решти закладів мережі (за їх наявності) та характерні господарські ризики, є найважливішим чинником підвищення економічної життєздатності бізнесу, його ефективності та захисту від впливу зовнішніх і внутрішніх загроз. У системі забезпечення економічної безпеки гостро стоїть питання формування повної та достовірної інформації, адаптованої до конкретних задач, які виникають в процесі оптимізації прибутку та прийняття керівництвом господарюючих суб'єктів управлінських рішень. Саме тому постає необхідність у пошуку шляхів формування якісного, тобто достовірного, повного, точного обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємств ресторанного господарства в Україні, у тому числі і менеджменту економічної безпеки. Актуальність подібної проблематики продиктована самою дійсністю, оскільки в умовах сучасної економіки апарат управління рестораними підприємствами та їх власники, які часто перебувають на відстані і не можуть безпосередньо брати участь в управлінні закладом, потребують фінансово-господарської інформації більш високої якості, що дозволяє вказати на нерациональне використання фінансових і матеріальних ресурсів як мінімум в короткостроковій перспективі і виявити перспективні напрямки розвитку бізнесу як максимум у довгостроковій перспективі. Одночасно, доцільно встановити, яким чином обліково-аналітичні дані можуть допомогти управлінцями у процесі взаємодії підприємницької структури із нетиповими видами загроз, наприклад, із загрозами зовнішнього тиску на підприємство ресторанного господарства та його співробітників, або загрозами його репутації, яка є важливою складовою формування клієнтської бази закладу і таким чином виявити, чи здатне обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства надати вищому менеджменту інструментарій або принаймні інформаційну базу для управління небезпеками, що мають нефінансову природу походження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сучасних вчених, що стосуються проблеми обліково-аналітичного та інших форм забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання у процесі протидії загрозам їх діяльності зовнішнього та внутрішнього походження, на разі спрямовані одразу у кілька наукових площин. Так, Л.В. Гнилицька розглядає актуальні нині проблеми формування обліково-аналітичного забезпечення у якості складової частини систем економічної безпеки вітчизняних підприємств, а також виокремлює основні його напрями, зміст та роль обліково-аналітичного забезпечення у процесі підготовки інформації, що використовується для прийняття рішень, які пов'язані із підтримкою стабільного функціонування суб'єктів господарської діяльності в Україні [1, с.142]. Л.Я. Тринька також робить спробу визначити зміст поняття обліково-аналітичного забезпечення в системах економічної безпеки сучасних підприємств та конкретизує проблемні аспекти формування обліково-аналітичного забезпечення у вітчизняному бізнес-середовищі [2]. Вартим уваги вважаємо дослідження В. Є. Труш, В. Ф. Яценко, яким вдалося не лише провести детальний аналіз наукових підходів до формування обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами, але і довести, що рівень розвитку обліково-аналітичного забезпечення в Україні відповідає вимогам сучасного менеджменту [3]. Н.І. Гордієнко, Т.В. Гордієнко, Т.В. Азарова приділяють увагу проблемі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки акціонерних товариств будівельної галузі [4]. Окремі питання обліково-аналітичного забезпечення функціонування систем економічної безпеки вітчизняних підприємств розглядають у своїх роботах С.В. Бушнова [5], Т.В. Давидюк [6], С.В. Зеленко [7], Н.В. Наконечна [8], І.Л. Томашевська [9]. Аналіз останніх досліджень та публікацій дає змогу прийти до висновку, що на разі поза увагою науковців залишаються

проблеми та особливості облікового і аналітичного забезпечення економічної безпеки у процесі протидії окремим видам загроз, що є характерними для сучасних підприємств ресторанного господарства, зокрема, загрозам зовнішнього тиску та репутаційним загрозам, інтенсивність впливу яких на стан економічної безпеки закладів громадського харчування в Україні нині інтенсифікується.

Виклад основного матеріалу дослідження. На разі існує чимало наукових позицій щодо тлумачення поняття економічної безпеки підприємств, які є доцільними для використання і при конкретизації економічної безпеки підприємств ресторанного господарства. Наприклад, А. Фалович виділяє такі підходи як стратегічний, при якому економічну безпеку підприємства трактують як стан захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз; ресурсно-функціональний, за якого економічна безпека визначається у формі ефективного використання ресурсів чи потенціалу із виділенням її функціональних складових; ринковий, що позиціонує економічну безпеку як ефективне використання ресурсів для забезпечення ринкового розвитку підприємства; комплексний – економічна безпека виступає як наявність у підприємства конкурентних переваг; дедуктивний, що визначає економічну безпеку підприємства як його стан, вільний від неспокою; системний (економічна безпека як забезпечення збереження рівноваги і стійкості) і кримінальний, прихильники якого інтерпретують економічну безпеку підприємства як форму захисту проти економічних злочинів [10, с.274-275]. Та не залежно від наукового підходу, поняття економічної безпеки завжди пов'язують із протидією різного роду небезпекам і загрозам, яких у сучасних умовах господарювання виділяють велику кількість із різними джерелами походження. Т.О. Вітязева вважає, що найважливішою умовою для підтримки економічної безпеки є своєчасне виявлення загроз, пов'язаних із втратою позицій господарюючого суб'єкта на ринку, і вибір тих напрямків його розвитку, які забезпечують стабільне його позиціонування на товарних ринках і визначають спеціалізацію його розвитку. Для виявлення ж джерел ризику і його видів необхідна наявність надійного інформаційного забезпечення. Вся інформація про характеристики окремих ризиків може бути отримана з різних ресурсів: разових і постійних, офіційних і неофіційних, придбаних та отриманих, достовірних і сумнівних та інших. У той же час, інформація, що використовується у ризик-менеджменті, має бути достовірною, якісною, повноцінною і своєчасною [11]. З огляду на це, вважаємо, що у сучасних умовах господарювання важливим і основним джерелом інформації для прийняття управлінських рішень на підприємствах ресторанного господарства є система обліково-аналітичного забезпечення. З цим погоджується і Т.В. Журавльова, яка у своїх роботах наголошує на тому, що необхідність обліково-інформаційного забезпечення нерозривно пов'язана з потребами сталого розвитку економіки кожного господарюючого суб'єкта [12, с.191], які лежать в основі підтримки належного рівня економічної безпеки підприємства.

В основі обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень та економічної безпеки міститься обліково-аналітична інформація. С.М. Галузіна зазначає, що відповідно до економічного підходу, обліково-аналітична інформація являє собою економічну інформацію про результати виробничих (економічних) відносин; виробничі (економічні) ресурси, необхідні для функціонування економічних об'єктів і управління ними. Згідно процесного підходу в теорії управління, обліково-аналітична інформація виробляється в процесі реалізації трьох функцій управління: обліку, аналізу та синтезу. Причому облік є базою для аналізу, а аналіз і синтез нерозривно пов'язані між собою. Процес вироблення достовірної обліково-аналітичної інформації передбачає реалізацію чотирьох функцій управління: обліку, аудиту, аналізу та синтезу [13]. Таким чином, облікові дані для підвищення їх інформативності у контексті забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання ресторанного бізнесу потребують аналітичної обробки. Обліково-аналітична інформація (залежно від пред'явлених до неї вимог і за певних умов) може володіти різними комбінаціями притаманних їй властивостей (наприклад, релевантність, доречність, корисність, тощо). Набір тих чи інших властивостей такої інформації

визначається специфікою отримання і метою її використання. Враховуючи властивості, якими здатна володіти обліково-аналітична інформація, і її характерні особливості (наприклад, циклічність, безперервність обробки, тощо), до неї пред'являються різні вимоги (наприклад, повнота, своєчасність та інші), відповідність яким можна встановити лише під час аналітичної обробки наявних у звітності підприємства даних. Склад вимог до обліково-аналітичної інформації, головним чином, визначається судженнями і рівнем знань та досвіду її користувачів. Тому якість інформаційного забезпечення економічної безпеки визначається рівнем аналітичності обліково-аналітичної інформації [14].

Конкретизувавши поняття обліково-аналітичної інформації, доцільно запропонувати дефініцію обліково-інформаційного-забезпечення підприємств ресторанного господарства. Сучасні дослідники визначають обліково-інформаційне забезпечення управління підприємством як результат синергії організаційних, інформаційних, облікових та управлінських механізмів, спрямованих на задоволення потреб фахівців сфери управління щодо своєчасного отримання повної, достовірної і релевантної інформації про діяльність господарюючого суб'єкта з метою прийняття адекватних управлінських рішень [12, с.193]. Поклавши в основу наведену вище дефініцію, обліково-інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємства ресторанного господарства пропонуємо визначати як сукупність інформаційних ресурсів, що мають джерелами походження облікову документацію підприємства ресторанного господарства, та аналітичних процедур їх отримання та обробки, за допомогою яких можна вчасно ідентифікувати загрози зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства ресторанного господарства, запобігти та протидіяти ним з метою мінімізації негативних наслідків їх впливу на суб'єкт господарювання та його фінансові результати, стійкість та перспективи розвитку.

До обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки вітчизняного підприємства ресторанного господарства доцільно відносити документацію первинного обліку, яка використовується для фіксації відомостей про результати господарських операцій; дані податкового, управлінського та статистичного обліку. На їх основі і формуються сучасні системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств ресторанного господарства.

С.О. Хмелев вважає, що важливе значення у цьому контексті має формування такої інформаційної системи, яка дозволить вибрати основні характеристики та індикатори розвитку підприємства, об'єктивно охарактеризувати його фінансовий стан, фінансову стійкість і здатність до розвитку. Науковець зазначає, що формування інформаційної системи, яка базується на надійній та достовірній обліковій інформації, що дозволяє оперативно контролювати виробничі процеси, виявляти негативні тенденції і перспективні напрямки розвитку, стає вирішальною умовою забезпечення економічної безпеки підприємства [15]. Проте варто пам'ятати, що окрім загроз, які мають фінансово-економічну природу, і напряду пов'язані із фінансовим станом суб'єкта господарювання, відомості про який можна отримати із облікової документації, мають місце і інші види небезпек, наприклад, політичні, юридичні, фізичні, тощо, ознаки існування яких, на нашу думку, також можна встановити шляхом уважного слідкування за обліково-аналітичними відомостями. Для доведення цієї гіпотези, пропонуємо встановити, яке місце має обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки у процесі протидії таким нетрадиційним видам загроз підприємству ресторанного господарства як загрози зовнішнього тиску та репутаційні загрози. Останні є особливо небезпечними для підприємств ресторанного господарства, оскільки багато у чому відома назва, позитивні відгуки відвідувачів та добре ім'я закладу допомагають йому перемогти у конкурентній боротьбі і привабити нових клієнтів, а отже, збільшити суму середнього чеку і обсяг виручки, що у кінцевому підсумку дозволить підвищити рівень рентабельності закладу та гарантувати йому фінансову стабільність.

Л. Пашнюк зазначає, що загрози зовнішнього тиску виникають поза межами

підприємства без його участі й без його бажання. Зазвичай, вони викликані цілеспрямованими діями конкурентів, органів влади та інших сторонніх осіб, а також обставинами, що склалися у зовнішньому середовищі. До такого роду загроз дослідниця пропонує віднести зміни у податковому та митному законодавстві, недобросовісну конкуренцію, рейдерські атаки, тощо [16, с.95]. На нашу думку, перелік таких загроз є набагато ширшим, зокрема, до загроз зовнішнього тиску на діяльність вітчизняних підприємств ресторанного господарства належать такі, що виникають внаслідок корумпованості представників державних органів влади, наприклад, проведення перевірок або оперативних заходів за замовленням конкурента чи у ініціативному порядку із метою отримання хабара або закриття закладу. Іншим джерелом формування загроз зовнішнього тиску нині є кримінальні структури та організовані злочинні угруповання, котрі погоджуються за замовленням конкурентів підприємства ресторанного господарства на вчинення фізичного тиску на підприємницьку структуру, його партнерів, постачальників і клієнтів або організують чи погрожують організувати напади на заклад і його власність в дорозі з метою заволодіння продукцією, фінансами, сировиною, тощо. Окремим вектором вчинення тиску є погрози персоналу підприємства ресторанного господарства з метою отримання конфіденційної інформації, даних із клієнтської бази або примушення працівників до інших дій, шкідливих для суб'єкта господарювання, наприклад, до саботажів діяльності підприємства ресторанного господарства, злісного порушення трудової дисципліни, недбалого обслуговування відвідувачів, невиконання розпоряджень керівництва, а також порчі і використання не за призначенням майна закладу, продуктів, їх викрадення чи псування.

Тиск на підприємницьку структуру також може здійснюватися окремими представниками і угрупованнями вуличної злочинності, іншими підприємствами, споживачами продукції, дилерами. Останні чинять тиск через відмови від закупівель продукції даного суб'єкта господарювання, вимагаючи зниження закупівельних цін, зміни умов поставки на менш вигідні для постачальника або погрожують невиконанням вимог дилерського договору з метою збільшення власного доходу. Конкуруючі організації часто є ініціаторами економічного шпигунства з метою активної протидії нормальній роботі підприємства-конкурента; заходів із метою недружнього поглинання підприємства ресторанного господарства; силового впливу на керівників і топ-менеджерів закладу; різних акцій проти підприємства ресторанного господарства, що проводяться контролюючими державними, регіональними та муніципальними органами; фальсифікації арбітражних, цивільних і кримінальних процесів; нанесення збитку основним фондам, крадіжки ресурсів, знищення комплектуючих деталей і готової продукції.

Т.Г. Васильців вважає, що існування кримінальних, рейдерських, дискримінаційних дій щодо суб'єктів підприємницької діяльності є прямою (фізичною) загрозою належного функціонування та відповідно, економічної безпеки підприємництва [17, с. 40]. Таким чином, хоча перераховані види загроз не є найбільш типовими для сучасних підприємств ресторанного господарства України, але саме від їх негативного впливу суб'єкт господарювання може отримати найбільші збитки, що у кінцевому підсумку може призвести до його банкрутства, ліквідації і врешті решт повного фізичного знищення. Тому дуже важливо вміти розпізнати загрози зовнішнього тиску заздалегідь та розробити систему заходів щодо їх запобігання та протидії ним.

Ділова репутація підприємства ресторанного господарства - це свого роду комплексна характеристика, імідж суб'єкта господарювання, що формується в результаті громадської думки, заснованій на суспільній оцінці його підприємницької діяльності. Вона може бути як позитивною, так і негативною. Позитивна репутація пов'язана із позитивним ставленням громадськості до підприємства, переконаністю в його надійності, порядності, компетенції, із довірою і впевненістю контрагентів в позитивному результаті співпраці. Така репутація як важлива складова економічного успіху підприємства ресторанного

господарства дозволяє залучити велику кількість клієнтів (покупців продукції, споживачів послуг), укласти вигідні угоди. Негативна репутація характеризується нестабільністю становища суб'єкта господарювання в економічному обороті, недовірою до нього з боку контрагентів, втратою конкурентоспроможності за рахунок небажання клієнтів у подальшому відвідувати ресторан.

Найчастіше ділова репутація страждає через оприлюднення в засобах масової інформації (в друкованому виданні (газеті, журналі), на теле-, радіоканалі, в теле-, радіопрограмі, на сайті в Інтернеті) відомостей негативного характеру про діяльність підприємства ресторанного господарства, що не відповідають дійсності. Таким чином, до репутаційних загроз можна віднести інформацію про порушення справи про банкрутство закладу, інформацію про заборгованість підприємства перед бюджетом, працівниками [16, с.95], поганий санітарний стан кухні, відсутність у персоналу санітарних книжок або своєчасно проведеного медичного огляду, низьку якість продуктів, що використовуються при приготуванні, помилки у технологічних процесах, тощо.

Основним джерелом репутаційних загроз є підприємства-конкуренти, які виступають замовниками різного роду інформаційних акцій із метою завдати шкоди іміджу підприємства ресторанного господарства, його продукції чи послугам (антиреклама). Проте, інколи репутаційні загрози мають і внутрішню природу походження. Співробітники підприємства ресторанного господарства можуть публікувати відомості, що шкодять репутації суб'єкта господарювання, на різних сайтах, в блогах, на форумах, у соціальних мережах. Повідомлення, які залишаються працівниками на даних ресурсах, стають доступними широкій аудиторії. У результаті ресторація може понести помітні репутаційні втрати. Втім, не потрібно думати, що ризики для репутації та іміджу закладу пов'язані лише із публічними ресурсами. Працівник може надати подібну інформацію своїм співрозмовникам в приватному порядку, наприклад, в листуванні по ICQ або Skype.

Мотивами дій співробітників, що поширюють відомості, які шкодять репутації підприємства ресторанного господарства, є образи на керівництво. Вони можуть бути пов'язані як із накладенням на працівника дисциплінарних покарань або штрафів, так і з «недооцінкою» його праці чи невдалим графіком роботи (наприклад, вечірні зміни і робота по вихідним та святковим дням). Як правило, співробітники розміщують негативну інформацію про свого роботодавця в стані емоційної напруги, пов'язаного, наприклад, із отриманням догани від начальника або штрафом від менеджера залу.

Таким чином, можна запропонувати такий узагальнений перелік загроз зовнішнього тиску та репутаційних загроз:

- незаконні дії державних органів, що впливають на життєздатність підприємства ресторанного господарства;
- незаконні перевірки діяльності підприємства ресторанного господарства;
- паралізування діяльності підприємства на основі повноваження державних органів;
- рейдерські захоплення;
- недружні поглинання;
- технології фінансового тиску зі сторони фіскальних органів;
- психічний тиск на персонал підприємства ресторанного господарства;
- промислове шпигунство;
- зрив угод незаконними методами;
- фізичний вплив, спрямований на руйнування діяльності підприємства ресторанного господарства;
- компрометація підприємства ресторанного господарства в очах контрагентів та громадськості;
- шахрайські дії, спрямовані на фінансову, торговельну і виробничу діяльність, вчинені сторонніми особами.

Окресливши перелік загроз зовнішнього тиску та репутаційних загроз, характерних для сучасних підприємств ресторанного господарства в Україні, впритул наближаємось до

питання, яким чином, використовуючи обліково-аналітичне забезпечення, менеджери та власники підприємницьких структур можуть запобігти їх негативному впливу на результати бізнесу.

Для того, аби мінімізувати загрози зовнішнього тиску на підприємство ресторанного господарства, зокрема ті, що породжуються очікуваними і неочікуваними перевітками державних органів, керівництву закладу необхідно здійснювати періодичний аудит фінансової документації, аби мати докази фінансового стану суб'єкта господарювання, і мати можливість їх надати у будь-який момент часу. Також доцільно проводити аналіз фінансових результатів та господарського стану не рідше, ніж 1 раз на рік, аби отримати впевненість у тому, що чергова перевірка не виявить ніяких порушень. Доцільно чітко систематизувати облікові дані, аби у будь-який момент часу мати доступ до необхідних відомостей. Що ж до тиску, який можуть чинити конкуренти, то у даному випадку доцільно проводити моніторинг ринку, аби усвідомлювати, з одного боку, якими альтернативними джерелами для реалізації товарів, робіт чи послуг можна скористатись, та які канали продажів застосувати, а з іншого виявити напрямки протидії атакам конкурентів, встановити їх слабкі місця у виробничо-збутовій та фінансово-інвестиційній діяльності. Обліково-аналітичне забезпечення у даному випадку необхідне для встановлення фінансових резервів, на які підприємство ресторанного господарства може розраховувати для того, аби протидіяти зовнішньому тиску.

Вірогідність тиску на персонал можна мінімізувати, по-перше, встановивши за допомогою даних обліку і звітності, хто має найбільші розміри заробітної плати та найвищий рівень доступу до корпоративної інформації підприємства ресторанного господарства, і відповідно, сформувавши групу найбільшого ризику щодо зовнішнього тиску, а у подальшому слідкувати за станом документації та результатами господарських операцій, що здійснюються цими особами. Так само можна визначити і осіб, що можуть бути не задоволені оплатою праці або накладеними штрафами за недбале ставлення до роботи чи інші провини, мають не досить зручний розклад робочих змін і можуть через образи на керівництво навмисно шкодити репутації підприємства ресторанного господарства.

Значення обліково-аналітичної інформації для запобігання репутаційним загрозам є дуже важливим. Зокрема, можна попередити велику кількість чуток та домислів про фінансовий стан підприємства ресторанного господарства шляхом оприлюднення основних форм фінансової звітності у засобах масової інформації. Доцільним є створення власного сайту закладу і висвітлення на ньому даних про основні його фінансово-господарські показники, вартість середнього чеку, результати аудиторських перевірок, укладені угоди та вартість акцій на ринку (якщо мова йде про акціонерне товариство). Можна рекомендувати подавати пропоновані відомості у динаміці, аби широкому загалу були зрозумілі тенденції розвитку суб'єкта господарювання. За допомогою використання аналітичних процедур та моделей діагностики ймовірності банкрутства, та опублікування їх результатів, можна попередити чи припинити чулки про можливу ліквідацію підприємства ресторанного господарства та заспокоїти клієнтів. Таким чином, приходимо до розуміння того факту, що обліково-аналітичне забезпечення є досить важливим елементом системи економічної безпеки загалом, та інструментом у боротьбі із загрозами зовнішнього тиску та репутаційними загрозами зокрема.

Проте проблемним залишається питання якості та достовірності інформації, яку використовують та яку пропонують зацікавленим особам сучасні підприємства ресторанного господарства у якості підтвердження свого фінансово-господарського стану та результатів діяльності. Адже, аби мінімізувати ті види загроз, про які йшла мова вище, користувачі інформації повинні їй довіряти та мати впевненість у її правдивості та повноті. Вітчизняна дослідниця Л.В. Гнилицька доводить, що формування інформації в системі обліково-аналітичного забезпечення характеризується специфічними вимогами, пов'язаними з оцінюванням її достовірності та захищеності. Перш ніж використовувати

облікові дані, що надійшли із зовнішніх джерел або відповідних економічних служб в середині підприємства як основу для прийняття рішень в сфері забезпечення безпеки, фахівець із економічної безпеки має оцінювати її достовірність. В основу механізму такого оцінювання має бути покладено спеціальні методи та прийоми отримання альтернативних даних, що застосовуються спеціалістами з безпеки [18, с.13-14].

Інформаційні потреби користувачів даних обліково-аналітичного забезпечення при їх спробах підтримати високий рівень економічної безпеки підприємств ресторанного господарства, на нашу думку, викликають необхідність визначення перспективних напрямків модернізації традиційних систем бухгалтерського обліку та фінансової звітності із урахуванням впливу зовнішнього середовища та загроз, що формуються у ньому, на показники фінансового стану та результатів діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Таким чином, особливу увагу фахівцям у сфері економічної безпеки нині варто зосередити на проблемі підвищення достовірності облікової інформації та якості проведення аналітичних процедур із метою зниження частки інформаційних ризиків та пошуку векторів узгодження інформаційних потреб різних груп користувачів обліково-аналітичних відомостей.

Висновок і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Використання обліково-аналітичної інформації в процесі управління підприємством ресторанного господарства дозволяє виявляти відхилення фактичного результату її функціонування від бажаного. І так як одним із основних напрямків менеджменту вітчизняних закладів громадського харчування на разі є забезпечення економічної безпеки їх функціонування, то використання обліково-аналітичних даних з цією метою набуває усе більшого розмаху, і є нині необхідним для того, аби вчасно вжити заходів протидії різного роду небезпекам та загрозам, що супроводжують діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання, і мінімізувати негативні наслідки їх впливу на їх фінансові результати.

Таким чином, у сучасних умовах господарювання процес успішного функціонування і економічного розвитку вітчизняних підприємств ресторанного господарства багато у чому залежить від вдосконалення їх діяльності в області забезпечення економічної безпеки, і тому метою обліково-аналітичного забезпечення має бути визначення критично важливих напрямків фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання, які повинні підлягати захисту у першу чергу і ті види загроз, реалізація яких може мати найбільш деструктивні наслідки для підприємства. Серед останніх суттєвими вважаємо загрози зовнішнього тиску та репутаційні загрози, проте сучасні менеджери можуть запобігти їх виникненню або зменшити їх негативні наслідки постійно та у повній мірі використовуючи обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки.

Необхідність еволюційного розвитку і вдосконалення організації та функціонування обліково-аналітичних систем вітчизняних підприємств ресторанного господарства для потреб забезпечення високого рівня їх економічної безпеки, а також необхідність розробки практичних рекомендацій до використання обліково-аналітичних даних у процесі проведення роботи щодо підтримання стійкого фінансового стану, господарської активності та розвитку підприємства ресторанного господарства в умовах наявності широкого переліку зовнішніх та внутрішніх небезпек та загроз, що можуть мати вплив на результативність його функціонування та ділову репутацію, визначають перспективні напрямки подальших досліджень у даній науковій царині.

Список використаної літератури

1. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання як об'єкт наукових досліджень / Л.В. Гнилицька // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – № 1(37). – С. 142-150.
2. Тринька Л.Я. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємств / Л.Я. Тринька // Науковий вісник Національного

університету біоресурсів і природокористування України. - 2012. - №177, Ч.4: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. - С. 177-182.

3. Труш В.Є., Яценко В.Ф. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств [Електронний ресурс] / В.Є. Труш, В.Ф. Яценко // Міжнародна науково-практична Internet-конференція. - Режим доступу : http://mev-hnu.at.ua/load/mizhnarodna_naukovo_praktichna_internet_konferencija/7_upravlinnja_ekonomichnoju_bezpekoju_promislovikh_pidpriemstv/8-1-0-44.

4. Гордієнко Н.І., Гордієнко Т.В., Азарова Т.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки акціонерного товариства будівельної галузі / Н.І. Гордієнко, Т.В. Гордієнко, Т.В. Азарова // Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст». - 2013. - №108. - С.285-290.

5. Бушнов С.В. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки компанії [Електронний ресурс] / С.В. Бушнов. - Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_NNM_2014/Economics/10_170311.doc.htm.

6. Давидюк Т.В., Боримська К.П. Позиціонування обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства в навчальних планах фахівців напряму підготовки «Облік і аудит» / Т.В. Давидюк, К.П. Боримська // Економіка: реалії часу. - 2013. - №3 (8). - С.83-90.

7. Зеленко С.В. Проблеми та перспективи формування обліково-аналітичного забезпечення управління охороною праці на підприємстві [Електронний ресурс] / С.В. Зеленко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». - Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1534>.

8. Наконечна Н. В. Автоматизовані облікові системи як інструмент гарантування економічної безпеки підприємства / Н.В. Наконечна // Науковий вісник НЛТУ України. - 2010. - № 20.12. - С. 327-331.

9. Тамашевська І.Л. Облікове забезпечення економічної безпеки організацій з купівлі-продажу підприємств / І.Л. Тамашевська // Вісник ЖДТУ. - 2008. - №2 (44). - С.188-197.

10. Фалович А. Дослідження сучасних напрямків визначення сутності економічної безпеки підприємства / А. Фалович // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 1 (8). — С. 271–278.

11. Витязева Т.А. Учетно-аналитическое обеспечение финансовой безопасности предприятия [Электронный ресурс] / Т.А. Витязева // Интернет-журнал «Науковедение». - 2012. - №4. - Режим доступа : <http://naukovedenie.ru/PDF/61ergsu412.pdf>.

12. Журавльова Т.В. Сутність інтегрованої системи обліково-інформаційного забезпечення управління аграрними підприємствами [Електронний ресурс] / Т.В. Журавльова. - Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znptdau_2013_1_1_24.pdf.

13. Галузіна С.М. Учетно-аналитическая информация в обеспечении экономической безопасности организации / С.М. Галузіна // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. - 2007. - Выпуск 45. - С.55-62.

14. Галузіна С.М. Учетно-аналитическая информация как фактор обеспечения экономической безопасности при управлении организацией : автореф. дис. на соискан. науч. степ. канд. эк. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (по отраслям и сферам деятельности)» [Электронный ресурс] / С.М. Галузіна. - Санкт-Петербург, 2008. - Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/uchetno-analiticheskaya-informatsiya-kak-faktor-obespecheniya-ekonomicheskoi-bezopasnosti-pr>.

15. Хмелев С.А. Методология и организация комплексной учетно-информационной системы обеспечения экономической безопасности предприятия : автореф. дис. на соискан. науч. степ. канд. эк. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным

хозяйством (по отраслям и сферам деятельности, в т.ч.: экономическая безопасность)»; 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» [Электронный ресурс] / С.А. Хмелев. – Москва, 2011. – Режим доступа : <http://www.docme.ru/doc/213891/metodologiya-i-organizaciya-kompleksnoj-uchetno-informacionn>.

16. Пашнюк Л. Загрози економічній безпеці підприємства та засоби їх реалізації / Л. Пашнюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 10 (151). - С.93-97.

17. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.

18. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства: автореф. дис. на здобут. наук. ступ. докт. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)», 21.04.02 «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності» / Л.В. Гнилицька. – Київ, 2013. – 35 с.

Стаття надійшла до редакції 29.10.2014.

T. Omelianchuk

**ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF ECONOMIC SECURITY IN
THE COUNTER THREAT OF EXTERNAL PRESSURE AND PREVENT
REPUTATIONAL THREATS**

The definition of accounting and analytical support of economic security is given. It is offered to understand the totality of the information resources as a source of the accounting records of the enterprise and analytical procedures of obtaining and processing, by which it is possible to identify the threats to internal and external environment of the enterprise and prevent and combat in order to minimize the negative effects of their influence on the enterprise management and its financial performance, stability and development prospects. Characteristics of accounting and analytical information to meet the needs of management personnel and all interested in the results of the company people are generalized, including the need of information to be complete, accurate, and so on. The list of threats of the outside pressure on business and reputational threats are amended. It is determined, that the source of the threat of external pressure are government agencies, competitors, contractors, criminal groups, and the object of pressure are the enterprise as a whole and individual employees, acts or omissions which may have adverse effects on economic conditions or financial results of the enterprise. Reputation has similar types of threats and sources of receptors and have to interfere with normal business activities of the enterprise, to discriminate against them or his management to customers, partners and potential customers.

The accounting and analytical support of national economic security company is offered to attribute primary accounting documents used to commit data on the results of business operations; tax, administrative, statistical and management accounting. On the basis of current and emerging accounting and analytical support of economic security of domestic enterprises can be grounded.

The role of accounting and analytical support of economic security in the counter to threats of external pressure and prevention of the threats to reputation is shown. We found that the periodic analysis and systematization of accounting and financial information companies and timely disclosure of certain information about it will significantly reduce the effects of the negative impact of threats of external pressure on the company and minimize threats to its reputation.

Another problematic aspect is to ensure adequate quality of accounting and analytical information, adaptation techniques of local accounting to international standards to meet the information needs of foreign partners and to attract investment from abroad. Prospects for future research is to solve these problems, taking into account the experience of highly developed countries.

Key words: economic security, accounting and analytical support, information, threat, danger, risk

УДК 338.24

В. С. Сирота

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ТЛУМАЧЕННЯ РІВНІВ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне несприятливе економічне становище, в якому опинилися вітчизняні підприємства вимагає від них пошуку ефективних рішень для забезпечення можливості не лише повноцінного функціонування, але і подальшого розвитку. В силу цього. Особливої актуальності набуває пошук шляхів виявлення і попередження загроз діяльності суб'єктів господарювання і, зокрема, їх економічній безпеці, що і обумовило мету даного дослідження – визначення сутності поняття «загроза», виділення основних типів загроз економічній безпеці підприємства та поділ їх за рівнями для забезпечення можливості подальшого контролю.

В процесі дослідження з'ясовано, що питання забезпечення економічної безпеки підприємства підіймалися цілим рядом як вітчизняних, так і закордонних науковців, однак, у той же час, динамізм вітчизняного економічного середовища вимагає нових підходів до розгляду піднятих питань.

У статті визначено сутність понять «економічна безпека» та «загроза». Зокрема, під економічною безпекою підприємства пропонується розуміти таке його становище, за якого загрози і небезпеки внутрішнього та зовнішнього середовища господарювання мінімальні або допустимі для нормального функціонування і подальшого розвитку діяльності. Встановлено, що під «загрозами» варто розуміти потенційну можливість завдання шкоди суб'єктам господарської діяльності впливом окремих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища.

З'ясовано, що економічна безпека кожного суб'єкта господарювання підлягає впливу цілого ряду загроз, наведено класифікацію загроз економічній безпеці підприємства за рівнями та сферою виникнення. Обґрунтовано необхідність системного підходу до виявлення і попередження загроз економічній безпеці. Визначено, що побудова системи забезпечення економічної безпеки на підприємстві має здійснюватися таким чином, щоб враховувати можливість виявлення існуючих та потенційних загроз на всіх рівнях для попередження їх негативного впливу, його мінімізації або усунення.

Ключові слова: економічна безпека, рівні загроз, внутрішні загрози, зовнішні загрози, управління підприємством.

Постановка проблеми. В умовах сучасного високодинамічного економічного середовища для кожного суб'єкта господарювання не існує такого становища, за якого не виникало б жодних загроз його діяльності. Кожен суб'єкт господарювання змушений постійно функціонувати в умовах наявності цілого ряду загроз його економічній безпеці, які можуть виникати як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі підприємства і, при цьому, мати різний ступінь впливу на господарську діяльність.

Варто відзначити, що лише окремі загрози є такими, які здатні сильно впливати на процес господарської діяльності того чи іншого підприємства, а, отже, особливого значення в процесі забезпечення економічної безпеки підприємства набуває виділення основних загроз для повноцінного функціонування з тим, щоб розробляти ефективні механізми для їх попередження, мінімізації впливу чи й взагалі усунення.

Аналіз останніх публікацій. Питання забезпечення економічної безпеки